

Kauno apskrities viešosios bibliotekos atliktas kokybinis asmenų su negalia poreikių tyrimas

Tyrimo metodika

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti įvairias negalias turinčių asmenų poreikius, kuriuos galėtų tenkinti viešosios bibliotekos.

Tyrimo uždaviniai

1. Išsiaiškinti asmenų turinčių negalią socialinį kontekstą ir patirtis.
2. Išsiaiškinti, su kokiomis socialinėmis problemomis susiduria šių grupių atstovai, kokie šiuo metu egzistuoja tų problemų sprendimo būdai ir kokių problemų sprendimų trūksta Lietuvoje.

3. Išsiaiškinti, kokie galėtų būti bibliotekos ir neįgaliųjų organizacijų bei asociacijų sąlyčio taškai.

4. Išsiaiškinti, kaip biblioteka galėtų prisidėti prie šių grupių integracijos, laisvalaikio ir kitų jiems reikalingų paslaugų plėtojimo ir teikimo.

Tyrimo metodas – pusiau struktūruoti interviu.

Tyrimo imtis – 15 interviu.

Tikslinė grupė – ekspertai, specialistai, dirbantys su įvairių negalią turinčiais žmonėmis, negalią turinčių vaikų tėvai, asmenys su negalia.

Atrankos metodas – sniego gniūžtės metodas.

Data – 2017 m. birželis–rugpjūtis.

Tyrimo atradimai

I ATRADIMAS.

Svarbu suprasti socialinį kontekstą ir plėsti pažinimą remiantis istorinės patirties ir istorinio paveldo analize, įvairiomis socialinėmis / psichologinėmis teorijomis, pvz., stigmatos ar etikečių teorija bei kasdieniu asmenų su negalia grupių pažinimu.

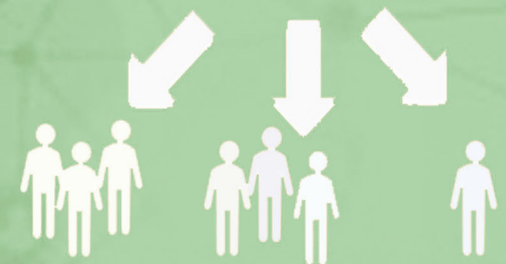
Diagnozė = gyvenimo galimybės?

Istorinis palikimas – terapinis / medicininis požiūris, kai negalia yra labai medikalizuota, o diagnozė tampa socialinio gyvenimo pagrindu.

Terapinio / medicininio modelio keliamos problemos:

- Tinkamų socialinių paslaugų nebuvimas – per didelis dėmesys medicininei terapijai, per mažas dėmesys socialinės aplinkos gerinimui ir praktinei / kasdienei pagalbai.
- Asmenų su negalia gyvenimo galimybių apribojimas nustatčius diagnozę.
- Asmenų su negalia marginalizavimas.

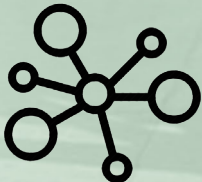

IŠVADA: Svarbu praplėsti šį požiūrį ir į negalią žiūrėti ne per negalios, o per galios prizmę – diagnozė neturi būti vienintelis asmens tapatumo bruožas. Platesnis asmenų su negalia suvokimas gali padėti jiems jaustis pilnaverčiais visuomenės nariais.

II ATRADIMAS.

Svarbu pripažinti negalių įvairovę.

Negalių klasifikacija:

Fizinė	Sensorinė	Protinė	Psichosocialinė	Psichinė	Raidos	Kompleksinė
						
Judėjimo – gali būti nematoma (širdies ligos ir pan.)	Klausos, Regos, kalbos	Pvz., Dauno sindromas	Pvz., autizmo spektro sutrikimai	Pvz., bipolinis sutrikimas, šizofrenija, depresija, nerimas	Negalia, išsivysčiusi iki 18 arba 22 metų, pvz., cerebrinis paralyžius, epilepsija	Įvairių negalių kompleksas

IŠVADA. Svarbu suprasti negalių įvairovę ir kuriant paslaugas atsižvelgti į ją.

III ATRADIMAS.

Informacijos sklaidos kanalai, kuriuos naudoja negalią turintys asmenys:

- Internetas
- Organizacijos
- Gydytojai
- Draugai, šeimos nariai, pažįstami
- Panašią negalią turintys asmenys

Laisvalaikio būdai:

- Judėjimo ar sensorines negalias turintys žmonės leidžia laisvalaikį visur, kur tik jiems yra pritaikyta aplinka.
- Asmenys, turintys proto negalią, laisvalaikį leidžia tik tose vietose, kuriose jiems yra sudarytos tinkamos sąlygos, t. y. vasaros, sporto stovyklos, dienos centrai.
- Kuo negalia didesnė, tuo dažniau laisvalaikis leidžiamas su panašaus likimo žmonėmis, kuo asmuo savarankiškesnis, tuo jo laisvalaikis įvairesnis.

IŠVADA. Šie žmonės mielai leistų laisvalaikį su neturinčiais negalios ar bent turinčiais kitokią negalią asmenimis, tačiau tam reikia įveikti nemažus socialinius barjerus.

Norint informuoti negalią turinčius žmones, reikia naudoti įprastus informacijos sklaidos šaltinius – įvairias svetaines, socialinius tinklus, gydytojus, organizacijas, šeimos narius / draugus; informacija turi būti pateikiama negalią turintiems žmonėms tinkamais būdais, specialiais formatais.

IV ATRADIMAS.

Problemos, su kuriomis susiduria negalia turintys asmenys

Fizinės

Judėjimo ir mobilumo

- Stigmatizacija
- socialinė atskirtis/izoliacija
- iškritimas iš darbo rinkos
- artimųjų bedarbystė
- užimtumo trūkumas
- bendravimo stoka
- integracijos į visuomenę ir mokymosi apribojimai
- informacijos neprieinamumas
- kitos

Socialinės

Psichinės

Tokios pat kaip sveikųjų, tačiau dėl socialinės atskirties jiems:

- dažniau kyla santykių kūrimo, bendravimo problemų
- dažniau išgyvenami vienatvės, nevilties, pykčio jausmai

Elgesio

Turintiesiems proto negalia kartais kyla elgesio, visuomenei priimtinių normų ar elgesio standartų nesilaikymo problemų

IŠVADA. Didelė dalis problemų, su kuriomis susiduria negalia turintys asmenys, yra socialinio pobūdžio. Vadinasi, jos turi būti sprendžiamos ir GALI būti visai ar bent iš dalies išspręstos tik socialinio susitarimo / pagalbos būdu.

V ATRADIMAS.

Priežastys, kodėl negalią turintys asmenys nesilanko bibliotekose:

- Nepritaikyta bibliotekos aplinka
- Mažas informuotumas apie galimybę naudotis bibliotekos paslaugomis
- Trūksta asistento ar kito galinčio padėti žmogaus
- Mažai paslaugų asmenims, turintiems negalią

„bibliotekos nepritaikytos neįgaliesiems <...> buvo labai geras Kauno viešosios bibliotekos pavyzdys – pasakos išverstos į gestų kalbą ir įkeltos į internetą. Akliesiems knygos yra įgarsintos, o kurtiesiems nėra išverstos, tai apie ką mes tada kalbame?“

„tai, kad tu padarai gerą idėją dar nereiškia, kad ji duos naudos. Ji turi būti išreklamuota, kad kurtieji žinotų“

„akliesiems yra per mažai informacijos, nurodančios, kad jie gali ateiti“

„neįgalusis <kartais> pats nežino ko nori, bibliotekininkai irgi nemoka / negali patarti ir tada žmonės neina“

IŠVADA. Bibliotekos GALI aptarnauti negalią turinčius asmenis, gerindamos šias sritis:

Bibliotekos įrengimą	Universalumas: patogi / pritaikyta aplinka įvairių negalią turintiems žmonėms
Teikiamas paslaugas	Bendros veiklos, kuriose dalyvauja visi bibliotekos lankytojai Specializuotos veiklos tam tikroms lankytojų grupėms Svarbu šių veiklų pritaikomumas: erdvės – judėjimo negalią turintiems žmonėms, informacijos pateikimo – sensorinę negalią turintiems asmenims ir pan.
Darbuotojų kompetencijas	Svarbios bendros žinios apie negalias Svarbu žinoti, kaip elgtis priepuolių ar kitų krizių metu Svarbiausia – noras padėti, empatija, kantrybė, supratingumas, prisitaikymas prie lėtesnio ritmo
Informacijos pateikimą	Svarbu užtikrinti, kad informacija bus visiems prieinama ir perskaitoma (išversta į gestų kalbą, įgarsinta informacija, specialūs formatai). Viešinimo kanalai: partneriai, gydytojai, asmenų su negalia artimieji, internetas

Rekomendacijos

1. **Universalus dizaino kūrimas bibliotekose – atmosfera + erdvė, kurioje patogų ir gera kiekvienam.**
2. **Inkliuzijos kūrimas bibliotekose – žinios / švietimas + įtrauktis + saugumas visiems – ir lankytojams, ir darbuotojams.**

Veiklų pavyzdžiai

- Pojūčių laboratorija
- Šviečiamieji renginiai apie negalią, skirti visuomenei
- Šviečiamieji renginiai asmenims su negalia
- Kūrybinės dirbtuvės
- Skaitymo skatinimo renginiai
- Gestų kalbos kursai
- Susitikimai su įvairiais žmonėmis / diskusijos
- IT mokymai
- Mobiliosios paslaugos: knygų pristatymas, nuotoliniai knygų klubai ir kt.
- Viskas, ką sugalvoja lakios vaizduotės bibliotekininkai

Visus respondentus siejanti pagrindinė vizija – visus visuomenės narius vienijantys bendri renginiai, užsiėmimai ir seminarai, mažinantys asmenų su negalia socialinę atskirtį.

„<...> bibliotekos gali tapti „knygnešiais“, nešančiais tiems žmonėms šviesą“

